

JAN KRAUS

MŮJ SOUKROMÝ BUZYNES

Můj soukromý buzynes

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Jan Kraus
Můj soukromý buzynes – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

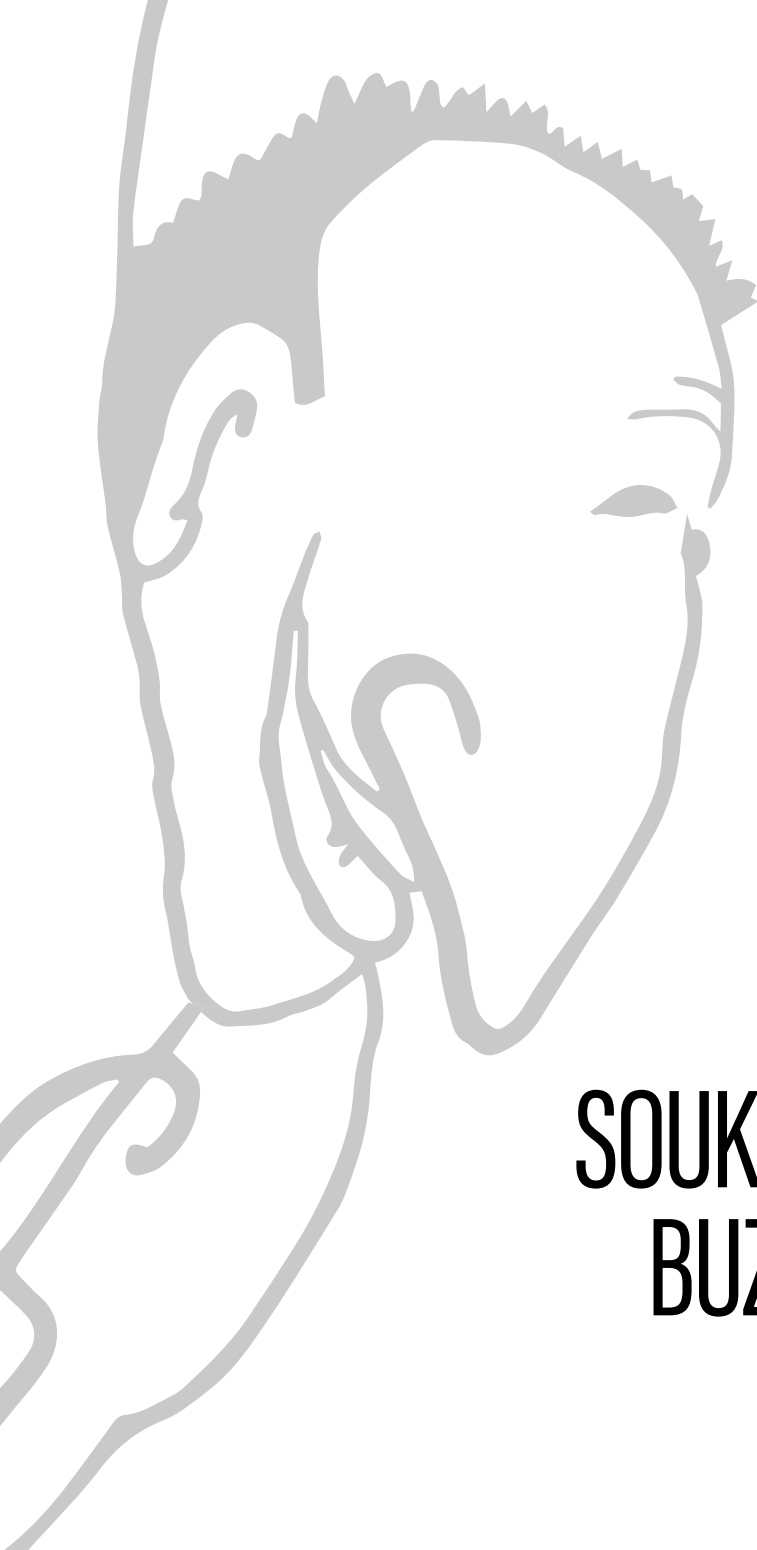

ALBATROS MEDIA a.s.

*V dětství jsem měl dva sny: řídit auto a veřejně kouřit.
V osmnácti letech jsem si je splnil. Oba najednou.*

*Kouřil jsem za jízdy. Nikdy později jsem
už žádný tak velký sen neměl.*

JAN KRAUS

MŮJ SOUKROMÝ BUZYNES

BizBooks Brno 2018

Předmluva	8
Arogantní karoserie	10
Žebráme...	15
Šemík	17
Od filmu	19
Bankovkám skotačivě vstříc!	21
Dětský herec	23
Bugárny a kariéra...	25
Poklad	27
Superpionýr	32
Převýchova	36
Koně a osel	44
Otcovy úroky	50
Prodej B43	54
Vojna	58
Buenos bojler	66
Na ministerstvu...	69
Hodinky	72
Byt byznys	78
Chvojno	87
Prachy v plynu	93
Keramika	100
Ke komputerům	108
Plukovník Halíč	113
Zákazník – zvláštní pán	122
Obchodní metodika	124
Přebírání firmy	126
Konec komunismu	129
Zlaté devadesátky	133
Tlumočník	136
Účetnictví a daně	138

Konkurs	141
Veletrh	149
Faktury vydané, divadlo přijaté...	158
Udělejte si pořad	163
První talkshow	169
Porady	179
Rubání v televizi	183
Taxi, prosím	187
Politický byznys	190
OK	193
Obchod s minulostí	196
Uvolněte se, prosím...	199
Poprvé v Ponci	203
Zvuk a jiné obsese	208
Par excellence	210
Přechod do jiné stanice	215
Slovensko	220
Příprava	224
Rádio	226
Cyril a Metodějka	231
Skákání do řeči!	236
V telce	238
Protekční úroky	244
Veřejná známost	248
O telce	253
Pokora	256
Sportovní tým snů	257
Atletika	258
Vzorný osadní život	259
Sláva, popularita, peníze...	261
Odkazy	262

Neměl jsem nutkání psát knížku. Nenosal jsem ji v sobě roky, aby nyní konečně „vyhřezla“.

PŘEDMLUVA

Zavolala mi z nakladatelství paní Hozová, že ji překvapila beseda o mém podnikání se studenty v Brně a jestli bych o tom nechtěl napsat knížku.

Napadlo mě, že všechny rozhovory i knížky se mnou a o mně napsal někdo jiný. Že bych tedy o sobě mohl napsat poprvé sám.

O obchodu a podnikání jako jednom z motivů mé čerstvé minulosti až do televizní současnosti.

Lepší než tradiční herecká autobiografie typu „Když jsem poprvé vstoupil na prkna...“, které se mi zdají všechny podobné.

Můj první profesionálně smluvní pracovní vztah za mě podepsala maminka, když mi bylo šest.

Moje dětství bylo částečně „obchodní“. Několik let byl mým výrazným a současně jediným obchodním partnerem můj otec. Nevydělali jsme spolu nikdy nic. Získal jsem při tom ale hodně.

Chtělo se mi o tom napsat.

Jako o tom, jak jsem byl katolický pionýr.

Kolik to stálo, abych nemusel být v socialismu zaměstnaný.

A také jak to chodí v televizi.

Řekl jsem si, že se nemusím držet ničeho a mohu psát, o čem se mi zachce. Tenhle text je opravdu jen můj byznys.

Knížka vychází v edici nepovinné literatury. Zakoupením knížky současně potvrzujete, že po jejím přečtení nebude brán zřetel na žádné reklamace.

V úvodu mnoha knih je často věnování autora vlastní manželce. Nevím nakolik dobrovolně. Ivanka používá pro domovinu výraz Osada.

Neznám lepší, výstižnější. Je mou soukromou bolestí, že jsem Osadu nevymyslel ani na ni sám nepřišel. Závidím Ivance. Dostal jsem od ní ale svolení a právo, že tento termín v textu mohu používat.

Děkuji tedy uctivě mé milované spoluautorce. Nejen této knihy, ale mého života vůbec.

• • •

Lidi bychom prý neměli posuzovat podle toho, jak vypadají. Děláme to. Já také. A také jsem tak byl většinou posuzován.

AROGANTNÍ KAROSERIE

Nějaká vědecká studie prý potvrzuje, že lidé se snaží podvědomě chovat podle toho, co se od nich očekává. Jsem-li tedy ve svém výsledku produktem toho, co se ode mě očekávalo, dalo by se říci, že se ode mě nic moc nečekalo. Ne-li vůbec nic. Co se ale čekalo vždy a všude, je to, že nebudu představitelem ničeho zvlášť dobrého. Spíš naopak. Snažil jsem se někdy možná v tomto ohledu vyjít lidem vstříc. Není nic horšího než zklamat...

Pánbůh mě prý obdařil ksichtem vyzařujícím mimoděčně jistotu pohrdlivou aroganci. Prý. Mně to nepřijde. Mnohokrát jsem se sám na sebe díval do zrcadla, a nic takového jsem tam neviděl. Naopak. Milý, jemný a pohledný chlapec. Možná ten dojem ale nebyl objektivní...

Často jsem někam přišel, ve svém vnitřním pocitu uctivý a zdvořilý, pozdravil – a z druhé strany se ozvalo: „Hlavně slušně, chlapče, hlavně slušně!“

Možná se ale falešný dojem, jakým vás vnímá vaše okolí, nakonec stane pevnou součástí vaší maličkosti. Nejsou způsoby, jak donutit ostatní, aby vás při povrchním setkání vnímali jinak. Nejsou metody, jak svůj vrozený „design“ změnit. Zajímavý fenomén, který působí jako jisté závaží. V dětství dvojnásob. Vnitřně nevnímáte pocit ani zdaleka blízky tomu, jaký vyvolává váš výraz a celkové vzezření. Jsou zřejmě jen dvě možnosti: zhroutit se z „Kainova znamení“, snažit se je všemi možnými způsoby (jako nepřetržitým tlením, případně submisivním chvěním apod.) překonat. Nebo druhá: přijmout je za své coby přirozenou součást své existence. Druhá možnost je praktičtější o to víc, že možnosti, jak svůj vzhled změnit, jsou při všem technologickém pokroku pořád omezené.

Nebyl jsem nikdy svatoušek, často tedy karoserie odpovídala motoru. Když ale ve škole někdo v naší třídě rozbil okno v době, kdy jsem tam nebyl, byl jsem stejně předvolán s ostatními podezřelými „firmami“. A na můj argument, že jsem ve třídě vůbec nebyl, vykřikla jurodivá učitelka: „Nelži!“ Tam někde, myslím, vznikla moje až hysterická nesnášenlivost nespravedlnosti.

Pomohlo mi, že právě daný vzhled vedl k tomu, že už od dětství jsem byl předmětem zájmu lidí od filmu. Měl jsem tak šanci už jako dítě najít jistou rovnováhu ve vysvětlení, že co mi na straně jedné působí zvláštní, nezasloužené komplikace, na straně druhé přináší zvláštní druh privilegia. Kompenzaci.

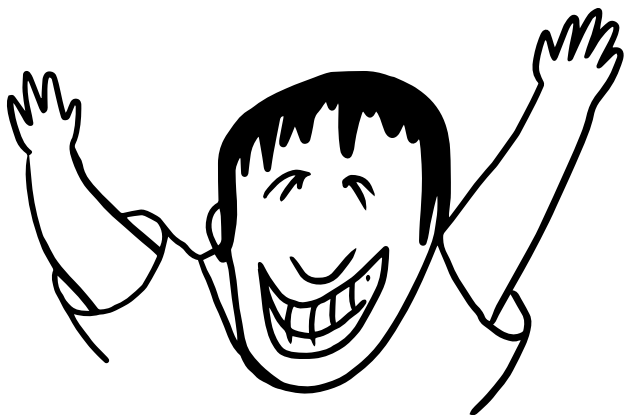
Byl-li jsem za film a divadlo později vděčný, tak především kvůli všude v okolí zuřícímu socialismu, v němž jsem jen marně vyhlížel, co by mohlo být smysluplnější než jen zvolna proklusat časem. Pokud možno bez výrazných buzerací, peskování, ponižování. Později také: pokud možno s minimální mírou kolaborace.

Pohyb s výrazem „nadutosti“ (ty uvozovky prosím nepřehlédněte) je, myslím, v českém prostředí ještě poněkud bizarnější. Důrazně beztřídní Osada jakýkoli pohyb brady směrem vzhůru vnímá s nevolí. Navíc jsem zřejmě, nezaslouženě, vyzařoval jakési soudružské nesepečí s pokořeným, soudružsky stmeleným družstvem. Možná patologická neadaptabilita přímo se systémem. Později socialistická netypovost určovala i charakter většiny mých rolí.

Byl jsem ale spokojenější se všemi těmi nespolehlivými pohraničníky, blby a podvodníky než být „pozitivní“ postavou ve formátu reálného socialismu. V té době byl navíc pojem pozitivní tak nejasný, jako je dnes nejasný například pojem kontroverzní (odvíjí se od pojmu a kvality „verze“).

Nakonec jsem v tom „arogantním, nadutém“ chlapci našel i způsob akceptace jako zvláštní druh osobní ochrany. Většina lidí se k mé podstatě nikdy nedostala, o to větší byla a je plocha mé autonomie, svobody.

Přiřknuté nabubřelosti jsem se v období puberty naopak snažil dodat ještě umocňující akcent. Chodil jsem od hlavy k patě celý

v džínovém oblečení (včetně ponožek) – coby výraz nejen zjevné odrodilosti od Východu. S dlouhými vlasy, pokud možno skoro na ramena, stejně odbojný výkřik: ne komunismu! Tam někde také zhruba můj aktivní politický „odboj“ končil. Na hlavu jsem si dával různé provokační pokrývky jako buřinku, kovbojský klobouk apod. To už nešlo o politický systém, ale o měšťáka, který mezinárodně vytruboval, že zelená – modrá, pro blázna dobrá! Nezbytným doplňkem byla i cigareta, pokud možno co nejdelší. Komunismus jako by měl krátké nohy, krátký mozek, o to delší vedení. Dlouhé bývaly občas jen krásné dívčí nohy, zcela apolitické.

Mezi patnáctým a osmnáctým rokem jsem byl výrazně menší, než jsem měl podle statistických tabulek být a než byli stejně staří vrstevníci. Vypadal jsem mlaději, což mě ale tehdy popuzovalo. O to víc jsem se snažil demonstrovat svoji dospělost. Bylo jistým požitkem s buřinkou na hlavě a cigaretou v ústech sledovat neskrývané pobouření svého okolí. Pohoršené výrazy kolemjdoucích, často dokonce hlasitý projev zhnuseného úžasu, nebo i výkřik nadávky: Spratku! Ať už šlo o „vládnoucí“ představitele dělnické třídy, zmuchlané úředníky zločinné moci, nebo prosté kolemjdoucí, letící do věčnosti s nákupem. Možná jsem působil spíš dojmem

duševně nemocného pubertáka. Bylo mi to jedno, uvnitř mě hřál pocit pevné, provokativní výjimečnosti.

Pokud šlo o holky, největším nebezpečím byli jejich rodiče. Snažil jsem se rodičům co možná vyhnout. Ale na otce, který táhl svoji dceru za vlasy od okna, jen aby se mnou nemluvila, nezapomenu. Vnímal jsem to už tehdy jako nepřijatelné domácí násilí. Nikdy jsem jeho dceři tak hrubě jako on neublížil.

Světlem mého dětství byli romantičtí hrdinové typu Vinnetoua s Old Shatterhandem, d'Artagnana, Jeana Valjeana či Garyho Coopera, který ve filmu V pravé poledne zůstal nakonec se svojí odvahou a morálkou sám. Hrdinové neochvějně hájící svoji čest jako nejcennější a tradiční statek pravého gentlemana. K tomu romanticky se pohybující ve společnosti žen, s předvídavostí či moudrostí, které jsem jim v temném sále a ještě temnějším světě proľhaného komunismu užasle záviděl.

Kus z nich v mém snu navždy zůstal. Jen těžko mi je může nahradit zažloutlý obraz bohatého advokáta, rozjařeného podnikatele nebo podvodného úředníka, čpících svou upachtěností po penězích za jakoukoli cenu.

Neumím si u nich totiž představit, že by svoji lásku dokázali unést na koni, střílet přitom ve zběsilém trysku po padouších a unášenou dámu mezitím zabavit lehkou, koketní ironií, při které se šťastně unesená žena tak chichotá, až z ní občas spadne kousek oblečení.

Ne že bych to dokázal sám. Míval jsem ze všech potřebných instrumentů možná jen tu ironii. Holky jsem často rozesmál, působily nejdřív šťastně, aby nakonec odjely na nudné mule s mlčenlivým nerytířem.

Arogantní kovbojík ale občas cítil silnou vnitřní nejistotu, rozechvění, obavy. Strach. I když navenek to snad patrné nebylo. V mužném světě mého dětství byl strach hlubokým pokleskem. Nevěděl jsem tehdy, že o něm nerozhodují já. Ale on. Když se dostaví, je strašně těžké, namáhavé, často zcela nemožné – nepustit ho dovnitř.

Jako dítě jsem začínal v dabingu. Ten mě pak řadu let i živil. Byl takovým malým, nenápadným „odbojným“ centrem. Zvuk měl přece jen větší prostor svobody než obraz.

Ředitelem dabingu se stal nějaký nový muž, kterého jsem neznal. Seděl jsem v šatně jako vždycky. V džínách, s džínovou bundou, na které bylo dost nějakých cvočků, s dlouhými vlasy. Ředitel vešel, už z dálky mě probodával pohledem a bylo patrné, že ho fascinují. Zastavil se u mě:

„Ty seš...?“

„Kraus...“ přiznal jsem se.

„Kluci jako ty by tady vůbec neměli pracovat,“ řekl přísně a zmizel ve své kanceláři.

Neptal jsem se proč. Arogantní ksicht v „západním“ oblečení, to už bylo pohrdání celým společenským systémem. A to jsem tu byl přitom poměrně krátce...

• • •

Stál jsem před kinem Belvedere (později Ponrepo). Kousek od baráku. Chodili jsme sem jak do kina, tak také žebrot. Tedy nejdřív žebrot, aby pak bylo na kino. Ne s nataženou rukou, ale s dobrodružnou „rafinádou“. Aby fungovala, musela být fronta.

ŽEBRÁME...

Postavil jsem se do fronty na lístky, a když jsem přišel u pokladny na řadu, „zjistilo se“, že nemám dost peněz. Poodstoupil jsem kousek stranou a někdo z dospělých většinou neodolal a věnoval mi chybějící dvě tři koruny, abych na lístek měl. Zdvořile a uctivě jsem poděkoval a postavil se na konec fronty. Když odešel můj poslední sponzor, zmizel jsem z fronty také. A přišel za chvíli, kdy už byli pryč i všichni svědci. A opakoval to samé. Občas se stalo, že mi nikdo nepřispěl. Už tehdy byli někteří lidé hnusní...

Nicméně kolovrátek návratů a nešťastného zjištění nedostatku u pokladny přinášel pravidelně slušný obnos. Nejen na kino, ale i na cukrárnu. Jisté nebezpečí představovala pokladní (nikdy to nebyl muž), ale nikdy mě žádná nezradila.

Jednou, když jsem byl po čerstvé kasírovačce, jsem šel před kinem do blízké cukrárny. Nechal jsem si naložit na talířek „několik kousků“. Prachy byly, proč nežít? Uprostřed šlehačkové vánice, kdy jsem se dával všemi těmi sladkostmi, do cukrárny vstoupil muž, který mi jen chvíli předtím u pokladny kina laskavě přispěl. Hleděl na mě pevně. Bylo jasné, že si mě zapamatoval. Já jeho také. Pusu jsem měl plnou cukru a obličej plný šlehačky. Přestal jsem kousat. Mlčky jsme se na sebe dívali. I přes ten prosládlý talířek úspěchu, který jsem měl před sebou, mi bylo divně. Jako na zvracení...

Dodnes si vybavuji pohled toho muže. Jako by to bylo včera.

Vedle naší školy sídlila bruselská restaurace Expo 58, kam autobusy vozily německé turisty. Zaparkovaly vždycky u nás před školou a tam už jsme na ně v houfu čekali my. Jakmile se otevřely dveře luxusního autokaru, napřahovali jsme ruce s výkřikem: „Kaugummi bitte...! Kaugummi!“

V Praze měl těžko někdo víc žvýkaček než my. Dokonce i ti, kteří bydleli na druhé straně Letné, proti nám byli chudáci. Žvýkačka šla do pusy a obal se prodal nebo vyměnil. Sbíraly se stejně jako známky.

Vždycky jsem byl vděčný, že bydlíme blízko takové restaurace. Neuměl jsem si představit, co bych žvýkal, bydlet kdekoli jinde v Praze. Nemluvě o těch, kdo se sháněli po ožvýkané žvýkačce a tu pak intenzivně jeli až do jejího rozpadu.

...

*Stáli jsme s kluky zase před kinem a dělali naše
žebravé větrníky, když šel kolem retardovaný kluk,
o něco starší než my. Chudák od pohledu.*

ŠEMÍK

Měl jsem v ruce bílou myš. (Nějaký „obchod“ v běhu. Myši nebyly můj sortiment.) Toho kluka myš ohromně zaujala:

„Co to je?“ zeptal se. Byli jsme poněkud pobavení.

„Hříbě,“ odpověděl jsem. (S publikem jsem dostal křídla.)

„Hříbě...?“ žasl.

„Hříbě... mládě od koně,“ dodal jsem, aby bylo zcela jasno.

Hladově studoval myš očima a poprosil, abych mu ji půjčil do ruky.

„A jakýho koně?“ zeptal se za chvíli.

„Mustanga,“ řekl jsem pevně, a pro jistotu zopakoval: „Mustanga... hříbě...“ Kluci potlačovali šťastný kvikot krutosti. Chudák žasl.

„Prodej mi ho...“ řekl. To jsem nečekal. „Prodáš mi ho?“

„Prodám.“

„Za kolik?“

„Za pět...“ Pět byla rána. Kino stálo dvě. Sáhł do kapsy, dal mi pět a s myší v dlani šťastně poskakoval pryč a volal na celou ulici:

„Mám hříbě...! Mám hříbě...!“ Po chvíli se na mě ještě otočil:

„Jak se jmenuje?“

„Šemík,“ pojmenoval jsem na dálku tu laboratorní albínku.

„Šemík...“ opakoval dojatě a zase se rozběhl ulicí pryč. Ještě z dálky bylo slyšet, jak volá do bílé dlaně:

„Šemíkúúúú, Šemíkúúú!“

Kluci byli mrtví smíchy. Jeden starší mě obdivně plácl po zádech:

„Dobrej kšeft. Tedy pro tebe.“

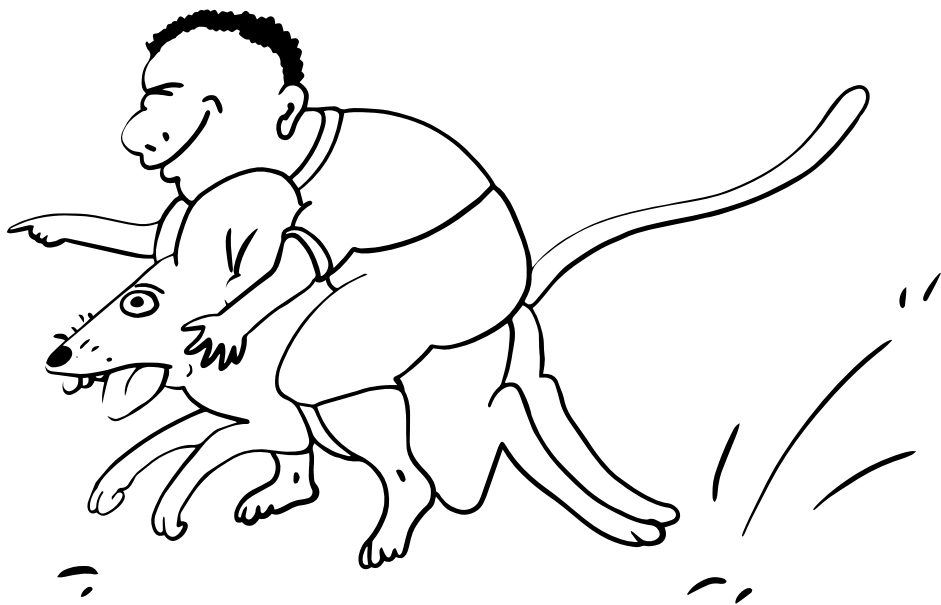
„Kurvárna,“ dodal druhý.

„Ale je šťastnej...“

Šli jsme do kina.

Určitého pachu zpronevěry jsem se dodnes nezbavil. Prachy jsou dávno pryč.

...

*Úchvatné je osobní poznání slavných herců,
vidět je živě, kousek od sebe. Někdy je to ale také deziluze.*

OD FILMU

Filmování je samo o sobě nesnesitelný proces věčného čekání a opakování. Když jako dítě hrajete ve filmu, změní vám celé dětství. Ve škole, u spolužáků, učitelů, doma, všude. Z kamarádů se to nejméně dotkne těch nejlepších.

Při jakékoli neshodě, hádce s dětmi, nepořádku ve škole získáte jistou výlučnost i ve špatnosti. Učitel s chutí upozorní, že „tady nejsi na filmování“ – a třída šťastným rykotem dává najevo, že to tedy opravdu nejste!

Stačí málo a objeví vaše manýry „hvězd“, pýchu, domýšlivost, nafoukanost či aroganci, o níž velká část okolí věřila, že jsem ji získal u filmu. Přitom to bylo obráceně: „arogantní karoserie“ byla hlavním důvodem mého obsazování do dětských rolí.

Velmi často jsem ve škole díky filmování chyběl. Privilegium. Mohl jsem mít dlouhé vlasy. Cenné privilegium. Pohyboval jsem se v přítomnosti slavných herců – strhující privilegium.

Kluky to dráždilo. Víc než holky. O přestávce jsem občas dostal nakládačku od objektivní přesily. Po škole jsme zase dali věci do původního stavu. Rozbíjel jsem hubu já jim. Asi do páté třídy jsem patřil jistě k několika nejsilnějším. (Pak to šlo nějak dolů a já se postupně choval čím dál zdvořileji...)

S holkami takový problém nebyl. Velká část z nich mi filmový svět upřímně přála nebo přátelsky „záviděla“. Často byly zvědavé na mé báje historie a zážitky. Konverzace s nimi byla vždycky lepší. Možná proto, že rozesmát holku byl parasexuální zážitek a holky se uměly revanšovat: někdy mi psaly úkoly, jindy napovídaly... A pokud šlo o moje špatné vlastnosti, přijaly je často s určitou mírou ženské samozřejmosti.

Jedním z privilegií bylo, že pro mě občas přijelo osobní auto z Barrandova. Přímo před školu. Většinou černá šestsettrojka, tehdy impozantní vládní vůz. Při takovém odjezdu se ulice našeho dětství zastavila, jako když k zázraku vyvolený odjíždí do výšin štěstí, úspěchu a moci.

Byl jsem zamilovaný do Lenky a koncepčně si naplánoval, aby byla přímým svědkem velkopanského odjezdu. Předpokládal jsem, že po tak úderném dojmu nebude mít odvahu mě odmítnout. Zdržoval jsem ji klábosením před školou a nenápadně sledoval hodinky, protože auto pro mě mělo přijet každou chvíli. Přijelo. Místo šestsettrojky – výjimečně, jedinkrát – přijel tehdy nákladní vůz. Řidič mi dal najevo, abych se posadil vedle něj do kabiny. Sám jsem na první pohled nepoznal, že je to auto z Barrandova.

Jako odjíždějící závozník jsem z okna viděl Lenku svíjející se smíchem.

„Kam to proboha jedeš?“ vyhrkla.

„Na filmování...“ odpověděl jsem už za rozjezdu. Sám jsem tomu nevěřil.

Lence jsem svoje city nesdělil. Báł jsem se, že budu působit jako prolhaný závozník.

• • •

*Otec měl přítele, velmi zvláštního pana Nosakovce.
Měl ho strašně rád právě pro jeho nezvyklou osobitost,
spojenou ale s vynikajícími schopnostmi, jimiž otci
pomáhal s inzercí a články v časopise, který táta řídil.*

BANKOVKÁM SKOTAČIVĚ VSTRČÍ!

Pan Nosakovec mi koupil ruskou zmrzlinu – první v mém životě –, což byl velký kus zmrzliny mezi oplatkami. Šťastně jsem ji na ulici zhltl a během konzumace se také pořádně zaprasil. Velkou část zmrzliny jsem měl místo v puse na ruku. Pan Nosakovec mě důrazně naváděl, abych s rukama nic nedělal, hlavně abych si nezašpinil oblečení! Zamířil se mnou bleskurychle do obchodního domu, do oddělení nábytku.

„Podívej na ty matrace... jak jsou měkoučké... sáhni si...“ říkal a sám výrazně jezdil rukou po matraci a důkladně na mě mrkal. Nechápat jsem si ho prohlížel, než ostře sykl:

„Nekoukej a dělej... otři si ruce...!“

Začal jsem tedy „zkoumat“ měkkost a kvalitu matrací na vystavených postelích podle jeho příkladu, až jsem si ruce zcela očistil, zatímco zbytky zmrzlé smetany zůstaly na nových matracích.

Při jedné z návštěv u nás mi daroval padesátikorunu. To byl výrazný finanční úder. Nikdy předtím jsem neměl tolik peněz a pan Nosakovec se pro mě stal polobohem.

O to víc jsem se koncepčně připravoval na jeho další návštěvu. S představou, že bych to mohl vytáhnout i nad padesát, jsem se připravil na bombastické přivítání našeho drahého rodinného přítele.

Vyběhl jsem z domu a celý rozzářený jsem ho veselými poskoky spojenými s radostným vrískotem vítal už před domem. Cestou po schodech jsem okázale dál vesele poskakoval, nepřírozeně výskal, chytil pana Nosakovce za ruku, snad jsem se o něj i třel. Dával jsem mu zkrátka všemožně najevo, jakou mám radost, že k nám

zase přišel. Při příchodu do bytu jsem hlasitě halekal, volal, že už je tady pan Nosakovec! Náš milý pan Nosakovec! Už přichází, náš miláček, náš báječný strýček! A zdobně jsem hopsal před ním, za ním, kolem něj, jako šťastný dětský hladkosrstý pinč.

Po chvíli se na mě otočil a nepříjemně nahlas pobouřeným hlasem řekl:

„Co je to s tebou dneska?! Seš tak nesnesitelně rozjívenej...!“

Přepálil jsem to. Nedostal jsem nic. Kromě ponaučení.

...

O koncentracích jsem slyšel od otce pravidelně, podrobně, formou brutálně naučnou. Byl to jeho ústřední příběh. Takže i důležitá součást mého dětství. Dábelské historky o lidech, které možná dětem nepřísluší.

DĚTSKÝ HEREC

Představuji si dnešní psychology a psychiatry, jak se hroutí nad otcovým „necitlivým“, brutálním přístupem k vlastním dětem. Nemohl jinak. Jako by nikdy neuvěřil, že přežil.

Tátovy lágry a válku doplňoval příběh maminky, která s měsíčním bratrem Ivanem v náručí sledovala příjezd nacistů do Prahy. Čekala na otce pět let, starala se a schovávala jediného syna. Každý týden posílala balíčky manželovi i jeho početné rodině. Také se vydala na výlet za otcem do Osvětimi, když si zaplatila, že ho uvidí. Neviděla. Kromě jiného pašovala motáky od otce na švýcarskou ambasádu, za což byl trest smrti.

Život mých rodičů mi připadal jako odvrácená strana světa, který jsem jako dětský voyer pozoroval u filmu a divadla. Netoužil jsem být hercem. Nebylo kdy. Hrál jsem dřív, než jsem o tom mohl začít přemýšlet. Nepovažoval jsem se za herce. Hraní ve filmu nebo dabing byly jedněmi z extravagantních zábav. Jejich půvabem bylo, že jsem za ně dostával peníze. Sice směšné, ale dostával.

Po čase to však omrzí. Místo lítání s kluky po letenském parku, který jsem miloval, cestování po studiích, ateliérech, exteriérech atd. A mezi dospělými. Podceňují vás. Často na vás zapomenou, než někdo vykřikne: Je tu to dítě! To už bývá pozdě. Kus jejich opravdového světa stihnete zahlédnout.

Na filmových exteriérech se brzy vytvořily nové vztahy mezi členy štábu. Během pár týdnů bylo možné sledovat, jak ve zvláštním rychloběhu proběhly stejným schématem, jaký měla velká část zúčastněných zřejmě doma. Šťastné zamilování, teskné pohledy

v prvních dnech natáčení. Po několika dnech mlčenlivé partnerství. Další týden menší hádky a později křik a hádky v hotelovém pokoji. Vytvořili si druhý domov. Zřejmě stejně nešťastný jako ten, z něhož odjeli.

Konfrontace příběhu rodičů s životem dospělých na filmování působila silně. Poznáte dospělé o hodně dřív. Žádná radost. Ženy a muži generačně náležející k mamince a tatínkovi, představitelé moudré a přísné dospělosti – jsou náhle zcela jiní. Lžou jeden před druhým, koketují, nadávají, závidí... O světě dospělých velmi rychle ztratíte iluze. Možná proto, že jste mezi nimi nejen příliš brzy, ale především proto, že na vás soustavně zapomínají.

...

Bugárna byla základ. (Prkno se čtyřmi ložisky na krajích, na kterém se bylo možné za ohromného kraválu řídit kudykoli...) Ovládací byla přední část, kde se nohama nebo rukama dalo zatáčet. Pokud vám ložisko skříplo ruku, většinou ustříhlo kus kůže tak, že chirurg by to lépe nedokázal.

BUGÁRNY A KARIÉRA...

Frajeři sjížděli zejména serpentiny cesty od restaurace Expo 58 dolů, na nábreží. Žádná bugárna neměla brzdy. Brzdilo se buď smykem, vyjetím do kopce, nebo chirurgií. Od jara do podzimu.

V zimě pak zimní boby. Prkýnko přibité na dvě brusle. Nějak mi došly brusle, a tak mě napadlo, že budu inovativní. Místo bruslí jsem k desce přibil dvě dětské lyže.

Přišel jsem na hřiště a bylo jasné, že jsem první, kdo má tenhle typ sjíždědla. I holky zpozorněly – a o to šlo. Zamával jsem, jak se ženám mává, než odletíte ke hvězdám. Jeden blbeček se uchichtl, co to má jako bejt? Doporučil jsem mu, ať se hlavně dobře dívá, a co nejhlasitěji jsem zařval: „Rybička!“ Tedy na břicho, hlavou vpředu, ve směru jízdy, obličejem dolů. Ležérně jsem svoji lyžobugárnu hodil na svah, rozběhl se a naskočil. Díky zledovatělému sněhu lyže letěly elegantně. Doletěl jsem až do dětského bazénu, kde jsem si obličejem důkladně prohlédl, jak vypadá beton zblízka. A malinko jako bych ztratil vědomí...

Lehce omámeného betonovým nárazem mě kamarádi vytáhli z bazénku. Místo poděkování jsem se pozvracel a za jejich doprovodu odkulhal domů. Boby jsem nechal na hřišti. Cítil jsem se dostatečně vyježděný.

Druhý den jsem seděl ve třídě, když přišla nějaká paní od filmu (Milada Mikešová – dlouholetá pomocná režisérka především Karla Kachyni), že by potřebovala nějaké chlapce. Učitelka jí promptně

nabídla tři největší šprty. Trčel jsem v zadní lavici, ještě lehce otřesen po včerejší rybičce do betonu. V nepravidelných intervalech mi kapala krev ze škrábanců v obličeji přímo do sešitu. Paní od filmu mě zhlédla a zeptala se polohlasem učitelky:

„A co tamhleten?“

„Toho vám nedoporučuji...“ slyšel jsem zřetelně i přesto, že se učitelka snažila šumět polohlasně. Paní od filmu se ale nemohla odtrhnout od mého pomláceného obličeje, od všech těch barev. Ne-nechala se odradit a vzala mě s ostatními šprty za dveře.

Ptala se, co čteme. Šprti začali jeden přes druhého recitovat: Malého Bobše, Honzíkovu cestu, O letadélku Káněti... Pravdivě jsem mlčel, navíc jsem nepříjemně cítil menší odřeninu na rtu.

„A ty?“ zeptala se.

„Já nečtu.“

„Proč?“

„Nemám na to čas.“

„Jak to?“

„Jsem pořád venku! V parku, s klukama, teď máme dokonce válku se sousedním barákem... no tak to už vůbec... Předvčírem nás zase mučili...“ Prohlížel jsem si přitom šprty, jestli jim třeba konečně nedojde, jak promarnili život.

Usmála se. Jako by přišla z jiné planety. Pozvala mě na konkurs. Šprti pokračovali v četbě ve třídě.

Postavit tu nekonvenční bugárnu a zariskovat „rybičku“ se nakonec ukázalo jako dobrý byznys. Stačilo ten smělý pokus přežít...

Na konkursu mě opět zradilo, že vypadám příliš mladě. Ale ten požitek, že v životě existují situace a okamžiky, kdy spořádání šprti a studenti neuspějí, si pamatuji dodnes. Bylo to obrovské povzbuzení v období školního třídění, kdy to, kdo je a kdo není dobrý, měla v rukou několik let jedna učitelka. Se svou karoserií jsem u ní neměl šanci. Tohle byl jedinečný případ, kdy jsem ji nečekaně překvapil. Stejně se nepoučila.

*Byl jsem na pionýrském táboře. Čisté utrpení.
Bydleli jsme ve stanech, kousek od Berounky.*

POKLAD

Všechno, co souviselo s táborovým řádem a jeho organizací, mě mučilo. Nemohl jsem dělat nic jiného než se podřít. Jako ve všech táborech. Znal jsem to od otce důkladně.

Oznámili nám, že druhý den bude bojová hra. Jako by mělo jít o vrcholnou zábavu. Prý budeme hledat poklad. Bude to náročné, budeme muset zdolat fyzické i vědomostní překážky, ale poklad prý bude stát za to. Neměl jsem k tomu sebemenší důvěru. Nestál jsem o jiný poklad než případně odjet domů. Bohužel, to nepřicházelo v úvahu.

Večer před bojovkou jsem si šel dát ještě jednu cigaretu před spaním. Byl jsem v šesté nebo sedmé třídě, kouření jsem už zvládal bez problémů. Drobné bolesti hlavy, motání, vše odeznělo. Kouřil jsem skrytý za stanem, na nádvoří tábora se to hemžilo instruktory a vedoucími. Zakopávali poklad.

Ráno nás vzbudili s ohromnou slávou a bujarým nadšením, že už je tady ta bojovka! Že si máme všichni vyzvednout mapy, buzoly, kompas, plánky značkové cesty, všechno, co je potřeba pro zdárné hledání pokladu. A upozornili nás, že se také bude měřit čas a jen ti nejlepší se budou moci zúčastnit nějakého finále v hledání pokladu.

Dostal jsem svoji výbavu k bojovce a zařazen v družstvu jsem poslouchal instrukce. Vrcholně nezábavné. Když přednáška skončila, vedoucí tábora vystřelil z poplašné pistole na znamení startu.

Největší snaživci vyběhli a při vytrvaleckém poklusu hleděli do map. Všichni jsme měli příruční kompas, podle nichž někteří vyběhli na úplně jinou stranu než jiní.

Pochopil jsem, co jsem v noci viděl.